

VARSAINAI-SUOMEN SAIRAANHOITOPUURI
EGENTLIGA FINLANDS SJUKVÅRDSDISTRIKT

Kohti savutonta sairaalaa

**Savuton sairaala
-toimintaohjelma
Varsinais-Suomen
sairaanhoitopiirissä**

Sisällys

Johdanto	3
Sitoutuminen	4
Tiedottaminen	6
Koulutus	8
Tuki tupakoinnin lopettamiseksi	9
Tupakoinnin valvonta	10
Sairaalaympäristö	12
Terveellisen työympäristön edistäminen	12
Väestön terveyden edistäminen	12
Toimintaperiaatteiden arviointi ja laaduntarkkailu	13
Toimintaperiaatteiden vakiinnuttaminen	13
Ohjelman soveltamisperiaatteita	14

• Julkaisija

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri
Kiinamyllynkatu 4–8
PL 52, 20521 Turku
Puh. (02) 313 0000
Faksi (02) 313 3613
www.vsshp.fi

• Toimitus

Terveyden edistämisen työryhmä

• Ulkoasu ja taitto

Johanna Kakko ja
Mainostoimisto SST Oy

• Paino

Finepress Oy, 2007, Turku

Johdanto

Tupakointi on länsimaissa yleisin estettävissä oleva kuolleisuuden aiheuttaja. Ympäristön tupakansavu on terveydelle vaarallista ja se on Suomessa luokiteltu syöpävaaralliseksi. Tupakoinnin rajoittamisella sairaalassa ja sairaala-alueella suojataan ihmisiä tupakansavun aiheuttamilta terveyshaitoilta. Tässä toimintaohjelmassa tupakoinnilla tarkoitetaan kaikkien tupakkatuotteiden käyttöä.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri sairaaloiheen on jäsenenä Suomen terveyttä edistävät sairaalat ry:ssä ja siinä yhteydessä sitoutunut tavoittelemaan savutonta sairaalaa. Yhdistyksen tarkoituksena on tuoda voimakkaammin terveyttä edistävä näkökulma sairaaloiden toimintakulttuuriin. Savuton sairaala ei ole vain kieltoja ja rajoituksia, vaan sen perimmäinen tehtävä on tarjota apua nikotiiniriippuvaisille potilaille ja henkilökunnalle.

Käypä hoito -suosituksen ”Tupakointi, nikotiiniriippuvuus ja vieroitushoidot” mukaan tupakasta vieroittaminen on osa potilaan hoitoa. Suosituksen mukaan kaikkialla

terveydenhuollossa on tunnettava tupakointitavat, kehoitettava tupakasta luopumiseen, suositettava korvaushoitoa ja ohjattava tarvittaessa jatkohoitoon. Tupakoimattomuuden edistämisen velvoite sisältyy myös Terveys 2015 -ohjelmaan.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin tehtävänä on tutkia, hoitaa ja kuntouttaa erikoissairaanhoitoa tarvitsevia potilaita. Erikoissairaanhoitolain mukaan sairaalan tehtäviin kuuluu käytettävissä olevin tiedoin ja taidoin myös ehkäistä sairauksia ja edistää terveyttä. Sairaalalla on velvollisuus vähentää tupakointia ja sen aiheuttamia terveyshaittoja.

Terveyttä edistävä sairaala sisällyttää päivittäiseen työkulttuuriin potilaiden ja heidän läheistensä, työntekijöidensä, sairaalaympäristön sekä väestön terveyden edistämisen.

Sitoutuminen

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri pitää tärkeänä tavoitteena savutonta sairaalaa ja sen kehittämistä. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri julistautuu sairaanhoitopiirin hallituksen päätöksellä savuttomaksi sairaalaksi 1.1.2007. Julistautumalla savuttomaksi sairaalaksi Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri haluaa edistää tupakoimattomuutta sekä tukea potilaiden ja henkilökunnan tupakoinnin lopettamista ja siten terveyttä. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri kuuluu Suomen terveyttä edistävien sairaaloiden rekisteröityyn yhdistykseen ja WHO:n Health Promoting Hospitals -verkostoon. Yhdistys on perustanut savuttomuutta tavoittelevan Savuton sairaala-verkoston. Toiminnan kehittämisessä nouda-

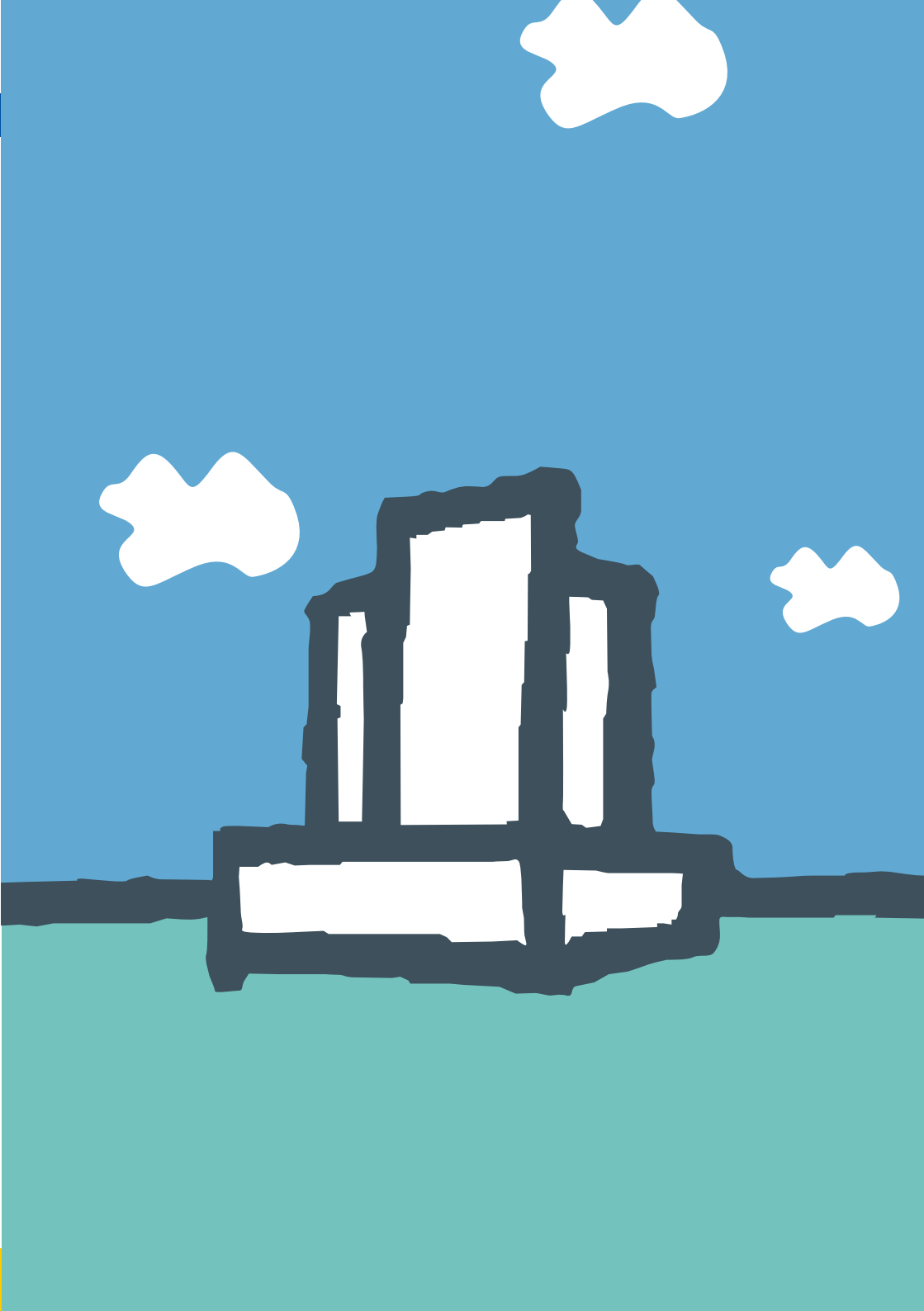
tetaan Euroopan savuton sairaala- verkoston (ENSH) toimintaperiaatteita.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri on nimenmynyt vuosille 2005–2008 terveyden edistämisen työryhmän, jonka yhtenä tavoitteena on savuttomuuden edistäminen. Savuton sairaala -hankkeen työstämiseksi Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin johtoryhmä on nimenmynyt ohjausryhmäksi terveyden edistämisen työryhmän ja henkilökunnan edustajat. Työryhmä on laatinut savuttomuutta koskevan toimintaohjelman, jonka sairaanhoitopiirin hallitus on hyväksynyt.

Toimintaohjelman toteutumiseen tarvitaan johdon sitoutumisen lisäksi koko henkilökunnan ja potilaiden sitoutuminen.

Terveyden edistämisen työryhmän jäsenet / Savuton sairaala-hanke

ylivoitaja	Leena Järvi	puheenjohtaja, TYKS
ylilääkäri	Sirkka-Liisa Kivelä	varapuheenjohtaja, Turun yliopisto
ravitsemusterapeutti	Mari Salminen	sihteeri, TYKS
kätilö	Minna Pohjola	TYKS
työsuojeluvaltuutettu	Kristina Mäkelä	TYKS
työsuojeluvaltuutettu	Pekka Vepsäläinen	TYKS
erikoislääkäri	Johanna Kallinen	Turunmaan sairaala
diabeteshoitaja	Sarianna Kilpi	Raision sairaala
sairaanhoitaja	Oili Suikkanen	Vakka-Suomen sairaala
liikunnanohjaaja	Marjo Merikari	Salon aluesairaala
vastaava hoitaja	Ella Mikkola	Loimaan aluesairaala/ Lounais-Suomen syöpäyhdistys

Tiedottaminen

Savuton sairaala -toimintaohjelma jaetaan kaikkiin sairaanhoitopiiriin yksiköihin marraskuussa 2006. Sairaanhoitopiirin johto huolehtii riittävästä tiedottamisesta henkilökunnalle, vierailijoille ja alueen väestölle savuttoman sairaalan käytännön asioista. Sairaalan yleisissä tiloissa ja yksiköissä on ”savuton sairaala” -kyltit.

Henkilökunta: Sairaanhoitopiirin johto antaa toimintaohjeet kaikille yksiköille (toimintaohjelma).

Yksiköiden esimiehet tiedottavat savuton sairaala -asioiden käytännön asioista henkilökunnalle. Toimintaohjelma julkaistaan intranetissä ja tiedotustilaisuuksia järjestetään marras-joulukuussa 2006 esimiehille ja koko henkilökunnalle. Pääpaino tiedottamisessa on myönteisen savuttoman ilmapiirin ylläpitämisessä ja riittävän tuen tarjoamisessa tupakoinnin lopettamista haluaville.

Potilaat/asiakkaat: Sairaalan yleisissä tiloissa on savuton sairaala -kyltit. Asiakkaat saavat tiedon savuttomasta sairaalasta jo sairaalasta lähetettävästä kutsukirjeestä. Jokainen yksikkö huolehtii tiedon lisäämisestä kutsukirjeeseen. Lisätietoa savuttomuudesta asiakkaalle annetaan häntä hoitavassa yksikössä.

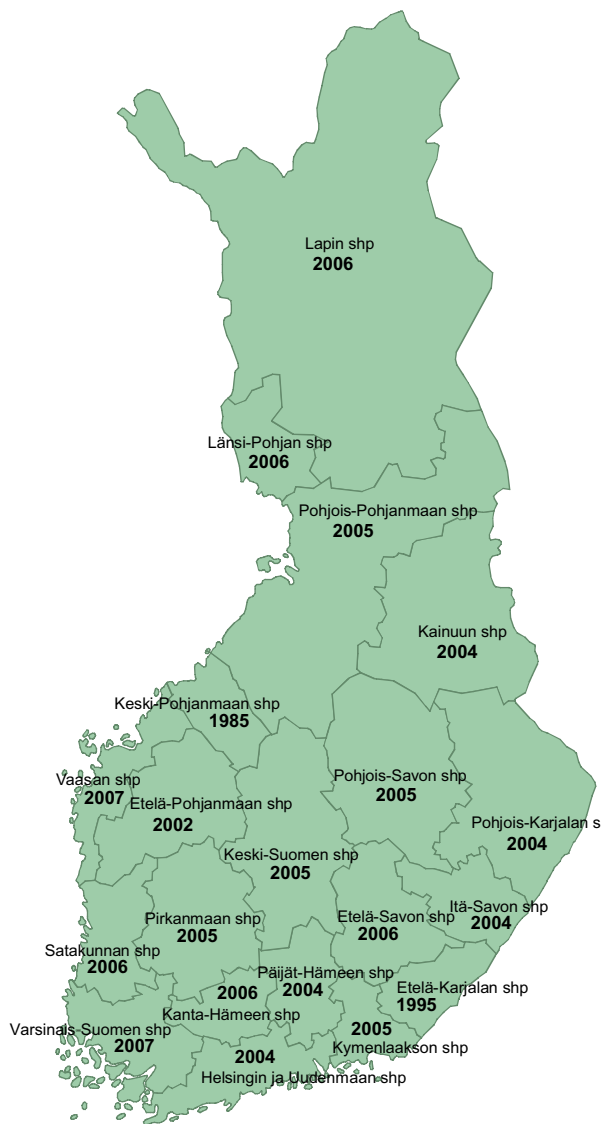
Kutsukirjeeseen lisättävä teksti: Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri/sairaalan nimi on savuton sairaala 1.1.2007 alkaen. Tupakointi on mahdollista ulkotiloissa tupakoinnille osoitetuissa katoksissa. Tupakoinnin lopettamiseen liittyvissä asioissa voitte ottaa yhteyttä Teitä hoitavan osaston henkilökuntaan.

Tupakointi lisää sairastumista useisiin vakaviin sairauksiin. Sairaalasta saatte tukea tupakoinnin lopettamiseen. Henkilökunta antaa lisätietoa savuttomasta sairaalasta ja tarjoaa apua joko tupakoinnin lopettamiseen tai vaihtoehdoksi tupakoinnille. Nikotiinikorvaustuotteet ovat potilaille maksuttomia hoitajakson aikana.

Vierailijat: Vierailijoille tiedotetaan savuttomasta sairaalasta sairaalan yleisissä tiloissa ja yksiköissä olevilla kylteillä.

Väestö: Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin väestölle tiedotetaan tiedotusvälineiden kautta.

Savuttomat sairaanhoitopiirit Suomessa

Koulutus

Koko hoitohenkilökunnan tulee saada riittävä koulutus ”Tupakointi, nikotiiniriippuvuus ja vieroitushoidot” käypä hoito -suosituksesta ja sen soveltamisesta käytäntöön. Asiantuntijoista muodostettu työryhmä vastaa tupakkaan ja vieroitustyöhön liittyvän materiaalin hankinnasta sekä kouluttaa sairaanhoitopiiriin työntekijät. Koulutuksen jälkeen hoitajat saavat luvan aloittaa nikotiinikorvaushoidot potilaille.

Koulutuksen ajankohdista sovitaan yksiköiden esimiesten kanssa ja kussakin yksikössä tulisi olla vähintään yksi nimetty hoitohenkilöstöön kuuluva tupakastavieroituksen yhdyshenkilö. Hänen tehtävänsä on huolehtia siitä, että nikotiinikorvaustuotteita ja kirjallista materiaalia on aina saatavilla toimipisteessä. Yksiköiden yhdyshenkilöille järjestetään koulutusta vähintään kerran vuodessa.

Uusi työntekijä perehdytetään savuton sairaala -käytäntöihin. Esimiehen tehtävänä on huolehtia yksikön henkilökunnan riittävästä valmiuksista neuvoa ja hoitaa nikotiiniriippuvaisia potilaita.

Tuki tupakoinnin lopettamiseksi

Henkilökunta

Henkilökuntaa kannustetaan tupakoimattomuuteen tarjoamalla tupakoitsijoille maksutonta yksilö- tai ryhmäohjausta ja tukea vieroitushoitoon. Tupakoiva työntekijä saa halutessaan 200 euron nikotiinikorvaushoidon. Tuen saaminen edellyttää yksilö- tai ryhmäohjaukseen osallistumista. Tuen saadakseen tupakoiva työntekijä voi ottaa yhteyttä työterveyshuollon omaan työterveyshoitajaan.

Potilaat ja asiakkaat

Kaikkien sairaalaan tulevien potilaiden tupakointitottumukset selvitetään. Kaikille tupakoiville tarjotaan mahdollisuutta neuvontaan ja kehoitetaan tupakoimattomuuteen. Potilaat saavat maksutta nikotiinikorvaushoitoja sairaalassaoloaikana. Sairaala-apteekki toimittaa nikotiinikorvaushoitotuotteita.

Hoitojakson jälkeen nikotiinikorvaushoito jatkuu ohjeiden mukaisesti potilaan omalla kustannuksella. Sairaalasta annetaan kirjallista materiaalia tupakoinnin lopettamisen tueksi.

Tupakointitottumusten seurantaan jatketaan, kun hän tulee seuraavan kerran terveydenhuollon piiriin potilaaksi.

Jokainen esimies huolehtii siitä, että hänen yksikkönsä koko henkilökunnalla on riittävät valmiudet neuvoa ja hoitaa nikotiiniriippuvaisia potilaita.

Tupakoinnin valvonta

Savuttomaksi sairaalaksi julistautuminen 1.1.2007 merkitsee huomattavia tupakoinnin rajoituksia sairaalassa ja sairaala-alueella.

Henkilökunta

Henkilöstön tupakointi kielletään 1.1.2007 työaikana sairaanhoitopiirin tiloissa ja alueella lukuun ottamatta virka- ja työehtosopimuksen mukaisia kahvi- ja ruokataukoja. Myös tällöin tupakointi on kielletty sairaalan sisätiloissa sekä ulko-ovien, ikkunoiden ja ilmanvaihtolaitteiden läheisyydessä. Tupakointia varten ovat erilliset tupakointikatokset. Henkilökunnalle tarjotaan tukea ja apua tupakoinnin lopettamiseen.

Myös kaikkia sairaanhoitopiirin yksiköissä olevia opiskelijoita kehoitetaan tupakoimattomuuteen. Jos opiskelija ei pysty olemaan tupakoimatta, ohjataan hänet käyttämään tupakointikatoksia.

Kaikilla sairaanhoitopiirin henkilökuntaan kuuluvilla on oikeus/velvollisuus kertoa savuttomasta sairaalasta, jos tupakointia tapahtuu suosituksen vastaisesti.

Potilaat/asiakkaat

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin potilaiden tupakoimattomuutta tuetaan ja suositellaan hoitokäynnin/jakson aikana 1.1.2007 lukiin. Kaikille tupakoiville potilaille suositellaan ensisijaisesti nikotiinikorvaushoitoa tupakoinnin sijaan sairaalassaoloaikana. Potilaille tiedotetaan savuttomasta sairaalasta kutsukirjeessä ja sairaalassa olevilla kylteillä. Potilaat saavat apua tupakoinnin lopettamiseen.

Omatoimisesti liikkuvat potilaat, joille on suositeltu savuttomuutta hoitjakson aikana, mutta jotka eivät pysty nikotiinikorvaushoidosta huolimatta olemaan tupakoimatta, voi-

vat päivisin tupakoida siihen varatuissa tupakointitiloissa. Yöaikaan potilaille suositellaan tupakoimattomuutta.

Sairaala-alueella tupakointi on ehdottomasti kielletty sairaalan sisätiloissa, ulkoviiden, ikkunoiden ja ilmanvaihtolaitteiden läheisyydessä. Hoitohenkilökunnan tehtäviin ei kuulu kuljettaa potilaita tupakointitiloihin. Näissä tapauksissa aloitetaan nikotiinikorvaushoito. Sairaalan tehtävänä on pitää talviaikaan tupakkakatokseen johtavat polut aukaistuina ja hiekoitettuina. Sairaala ei ole vastuussa siitä, jos potilas suosituksista ja ohjeista huolimatta esim. matkalla tupakointikatokseen kaatuu loukaten itsensä.

Psykiatristen osastojen potilaita tuetaan sekä kannustamalla että nikotiinikorvaushoidolla tupakoimattomuuteen. Suljetussa osastohoidossa olevien potilaiden sisätiloissa olevat tupakointitilat voidaan tarvittaessa säilyttää. Avohoidossa käyvät potilaat, joille on

suositeltu savuttomuutta ja jotka eivät pysty nikotiinikorvaushoidosta huolimatta olemaan tupakoimatta, voivat tupakoida siihen varatuissa tupakointikatoksissa.

Vierailijat

Vierailijoille suositellaan tupakoimattomuutta sairaalan alueella. Vierailijoiden tupakointi on kielletty sairaalan sisätiloissa ja sairaala-alueella ulkoviiden, ikkunoiden ja ilmanvaihtolaitteiden (korvausilman ottoaukot) läheisyydessä. Vierailijat, jotka eivät pysty olemaan tupakoimatta sairaalassa käynnin aikana, ohjataan käyttämään tupakointikatoksia.

Kaikilla sairaanhoitopiirin henkilökuntaan kuuluvilla on oikeus/velvollisuus muistuttaa savuttomasta sairaalasta, jos potilas, työntekijä tai vierailija tupakoi sairaalan sisätiloissa tai sairaala-alueella sairaalan ulkoviiden, ikkunoiden ja ilmanvaihtolaitteiden (korvausilman ottoaukot) läheisyydessä.

Sairaalaympäristö

Sairaalan tiloissa on savuton sairaala -kylttejä. Tuhkakuppeja on vain virallisissa tupakointikatoksissa. Sairaala-alueelta poistetaan epäviralliset tupakointipaikat. Savuttomuuden edistämisen toimenpiteillä pyritään ehkäisemään myös tupakoinnista aiheutuvia tulipaloja.

Sairaalassa ei myydä tupakkatuotteita. Psykiatrisissa sairaaloissa voidaan toistaiseksi myyntiä jatkaa, kuitenkin niin, että tupakkatuotteita ei pidetä näkyvästi esillä.

Terveellisen työympäristön edistäminen

Savuton sairaala järjestelmä suojaa kaikkia sairaala-alueella olevia ja työskenteleviä ihmisiä ympäristön tupakansavun aiheuttamilta terveyshaitoilta ja siten edistää ihmisten terveyttä. Työhönoton yhteydessä edellytetään sitoutumista tämän ohjelman mukaisiin savuton sairaala -käytäntöihin.

Koulutusta tupakkariippuvuuden neuvontaan ja hoitoon järjestetään säännöllisesti terveydenhuollon henkilökunnalle sairaanhoitopiiriin toimesta.

Savuton sairaala käytännöistä on tiedotettu intranetissä, viikkotiedotteessa ja esimiesten kautta. Henkilökunnan ja potilaiden tupakointitottumuksia seurataan esim. säännöllisesti järjestettävien kyselytutkimuksin.

Väestön terveyden edistäminen

Savuton sairaala toiminnan avulla pyritään luomaan myönteistä ilmapiiriä tupakoimattomuutta kohtaan. Savuton sairaala järjestelmän avulla pyritään vähentämään ihmisten tupakointia ja edistämään väestön terveyttä pidemmän ajan kuluessa. Tupakointi on keskeinen riskitekijä sekä sydän- että keuhkosairauksien synnyssä, joten tupakoinnin lopettamisella on merkittävästi vaikutusta uusien sairaustapausten synnyssä ja näihin sairauksiin kuolleisuuden vähenemisessä.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri on yhteistyössä muiden samaan tavoitteeseen pyrkivien sairaanhoitopiirien, järjestöjen ja toimijoiden kanssa. Sairaala osallistuu kansallisiin ja kansainvälisiin hankkeisiin savuttomuuden edistämiseksi.

Toimintaperiaatteiden arviointi ja laaduntarkkailu

Terveyden edistämisen työryhmä koordinoi toimintaohjelman toteuttamista ja tekee sisäisen auditoinnin kerran vuodessa. Savuttoman sairaalan toimintaperiaatteiden toteutumisen seuranta ja arviointia toteuttavat yksiköiden esimiehet yhdessä terveyden edistämisen työryhmän kanssa. Tiedottamisesta huolehtii sairaanhoitopiirin johto yhdessä terveyden edistämisen työryhmän kanssa.

Toimintaperiaatteiden vakiinnuttaminen

Suomen terveyttä edistävät sairaalat ry:n jäseniltä edellytetään Euroopan savuton sairaala -ohjelman toimintaperiaatteiden toteuttamista ja sairaalan sitoutumista toteutuksen eri vaiheisiin. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri on sitoutunut edellä mainittuihin periaatteisiin ja pyrkii toteuttamaan niitä mahdollisimman hyvin.

Ohjelman soveltamis- periaatteita

Ohjelman toteuttamisessa tulee ottaa huomioon eri henkilöstöryhmien yhdenvertaisuus ja kansalaisten perusoikeudet. Tämä tarkoittaa sitä, että tupakointi ei saa johtaa kenenkään henkilön tai henkilöryhmän niin positiiviseen kuin negatiiviseenkaan erityiskohdeltuun. Esimerkiksi työntekijän ei tule saada pitää pidempiä tai ylimääräisiä taukoja vain siitä syystä, että hän tupakoi. Vastaavasti kuitenkin kenenkään taukojen pituutta ei saa rajoittaa tavanomaisesti työyksikössä pidetyistä tauoista tupakoinnin vuoksi.

Työhönoton yhteydessä tupakointia ei voida eräitä poikkeustapauksia lukuun ottamatta asettaa valintakriteeriksi eikä hakijoiden mahdollista tupakointia ole tällöin syytä selvittää. Rekrytoinnin aikana on kuitenkin asiallista tiedottaa esim. työhaastattelujen tai työhöntulon yhteydessä siitä, että sairaanhoitopiiriin sairaalat ovat savuttomia.

Tällä ohjelmalla ei ole tarkoitus muuttaa muita käytäntöjä tai menettelytapoja kuin ne, mitkä ohjelmassa erikseen mainitaan. Jos esi-

merkiksi osastolla on noudatettu asianmukaisesti määrättyä käytäntöä, jonka mukaan osastolta ei voi työhön liittyvästä syystä poistua kahvitaukojen aikana, ei tällä ohjelmalla myöskään anneta tätä oikeutta.

HALIKON SAIRAALA

SAVUTON SAIRAALA
RÖKFRITT SJUKHUS

TÄÄLLÄ EMME TUPAKOI
HÄR RÖKER VI INTE

YHÄSISSÄ KOKEMUS SAIRAALAKOHTAISEN SUOJAUSKÄYTÄNNÖN KEHITTÄMISEN TUEN SAUKU-RAHOITUKSILLA

TYKS
PAIMION SAIRAALA

SAVUTON SAIRAALA
RÖKFRITT SJUKHUS

TÄÄLLÄ EMME TUPAKOI
HÄR RÖKER VI INTE

YHÄSISSÄ KOKEMUS SAIRAALAKOHTAISEN SUOJAUSKÄYTÄNNÖN KEHITTÄMISEN TUEN SAUKU-RAHOITUKSILLA

LOIMAAN
ALUESAIRAALA

SAVUTON SAIRAALA
RÖKFRITT SJUKHUS

TÄÄLLÄ EMME TUPAKOI
HÄR RÖKER VI INTE

YHÄSISSÄ KOKEMUS SAIRAALAKOHTAISEN SUOJAUSKÄYTÄNNÖN KEHITTÄMISEN TUEN SAUKU-RAHOITUKSILLA

TYKS
PAIMION SAIRAALA

SAVUTON SAIRAALA
RÖKFRITT SJUKHUS

TÄÄLLÄ EMME TUPAKOI
HÄR RÖKER VI INTE

YHÄSISSÄ KOKEMUS SAIRAALAKOHTAISEN SUOJAUSKÄYTÄNNÖN KEHITTÄMISEN TUEN SAUKU-RAHOITUKSILLA

TYKS
PAIMION SAIRAALA

SAVUTON SAIRAALA
RÖKFRITT SJUKHUS

TÄÄLLÄ EMME TUPAKOI
HÄR RÖKER VI INTE

YHÄSISSÄ KOKEMUS SAIRAALAKOHTAISEN SUOJAUSKÄYTÄNNÖN KEHITTÄMISEN TUEN SAUKU-RAHOITUKSILLA

SALON
SAIRAALA

SAVUTON SAIRAALA
RÖKFRITT SJUKHUS

TÄÄLLÄ EMME TUPAKOI
HÄR RÖKER VI INTE

YHÄSISSÄ KOKEMUS SAIRAALAKOHTAISEN SUOJAUSKÄYTÄNNÖN KEHITTÄMISEN TUEN SAUKU-RAHOITUKSILLA

SALON
ALUESAIRAALA

SAVUTON SAIRAALA
RÖKFRITT SJUKHUS

TÄÄLLÄ EMME TUPAKOI
HÄR RÖKER VI INTE

YHÄSISSÄ KOKEMUS SAIRAALAKOHTAISEN SUOJAUSKÄYTÄNNÖN KEHITTÄMISEN TUEN SAUKU-RAHOITUKSILLA

ÅBOLANDS
TURUNMAAN
SIUKHUS

SAVUTON SAIRAALA
RÖKFRITT SJUKHUS

TÄÄLLÄ EMME TUPAKOI
HÄR RÖKER VI INTE

YHÄSISSÄ KOKEMUS SAIRAALAKOHTAISEN SUOJAUSKÄYTÄNNÖN KEHITTÄMISEN TUEN SAUKU-RAHOITUKSILLA

TYKS
VIKKOKESKUS

SAVUTON SAIRAALA
RÖKFRITT SJUKHUS

TÄÄLLÄ EMME TUPAKOI
HÄR RÖKER VI INTE

YHÄSISSÄ KOKEMUS SAIRAALAKOHTAISEN SUOJAUSKÄYTÄNNÖN KEHITTÄMISEN TUEN SAUKU-RAHOITUKSILLA

SÄVUTON SAIRAALA RÖKFRITT SJUKHUS

PT44s – 220756 – SST / Finepress – 10.2007

TÄÄLLÄ EMME TUPAKOI HÄR RÖKER VI INTE